

Aanvraag van de opname in de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed

KE-CE-007-110420

Cultuur, Jeugd, Sport en Media
Kunsten en Erfgoed
Afdeling Erfgoed
Arenbergstraat 9, 1000 BRUSSEL
Tel. 02 553 68 68 – Fax 02 553 69 69
E-mail: marina.laureys@cjism.vlaanderen.be
Website: www.kunstenenerfgoed.be

In te vullen door de
behandelende afdeling
ontvangstdatum

Waarvoor dient dit formulier?

Met dit formulier stelt u zich kandidaat om een element van immaterieel cultureel erfgoed voor te dragen voor opname in de Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed.

Aan wie bezorgt u deze aanvraag?

U kunt dit formulier zowel op papier als digitaal indienen:

- Vul het formulier elektronisch in, druk het af, en stuur het ondertekend in **twee exemplaren** naar het adres bovenaan op dit formulier, t.a.v. Marina Laureys, afdelingshoofd.
- Stuur het digitale exemplaar via e-mail naar cultureelerfgoed@vlaanderen.be, of bezorg het op cd-rom.

Wie is de contactpersoon voor uw aanvraag?

De contactpersonen voor uw aanvraag zijn Arlette Thys, arlette.thys@cjism.vlaanderen.be, en Dries Van Den Broucke, dries.vandenbroucke@cjism.vlaanderen.be.

Waar vindt u meer informatie?

Het reglement 2011 Inventaris Vlaanderen voor Immaterieel Cultureel Erfgoed vindt u op www.kunstenenerfgoed.be.

Gegevens van de aanvrager

1 Vul hieronder de gegevens van de aanvrager in.

naam van de organisatie VZW HEGGE POEDERLEE

eventuele roepnaam _____

rechtspersoonlijkheid Vzw

website www.hegge2012.be

korte voorstelling van de aanvrager De vzw Hegge heeft vanwege de gemeenschap de opdracht gekregen deze traditie in stand te houden door:

- Het organiseren van de jaarlijkse “ begankenis naar de Hegge”
- Het realiseren van de 25-jaarlijkse “ Ommegang van de Hegge”
- Het opvoeren van het 5-jaarlijkse openlucht- en klankspel rond de Hegge
- Het creëren van nevenactiviteiten om dit erfgoed en deze traditie levendig te houden. Daartoe werd in 1986 de vzw Hegge Poederlee opgericht. Zij nam de opdracht op zich om, wat voordien door het Heggecomité werd gedaan, verder te zetten en te verbeteren.

2 Vul de correspondentiegegevens van de aanvrager in.

aanschrijftitel X De heer Mevrouw

voor- en achternaam Walter Driesen

straat en nummer Ter Varentstraat 28

postnummer en gemeente 2640 Mortsel

telefoon- of gsm-nummer 0476 342542

e-mailadres walterdriesen@skynet.be

Gegevens van de kandidatuur

Identificatie van het element van immaterieel cultureel erfgoed

3 Vul de naam van het element in.

25-jaarlijkse Ommegang van de Hegge

---

4 Vul eventueel andere namen in, als die beschikbaar zijn.

5 Identificeer de betrokken gemeenschappen, groepen of, als dat van toepassing is, individuen en hun locatie.

- vzw Hegge Poederlee als inrichter:

Willems Leo, voorzitter, Heikant 7, 2275 Poederlee

Oostvogels Rudy, ondervoorzitter, Krokuslaan 41, 2460 Lichtaart

Heylen Jos, secretaris, G.C. Debruynestraat 22, 2275 Poederlee

Diels Kris, penningmeester, G.C. Debruynestraat 47, 2275 Poederlee

Bestuurders:

Cerstiaens Paul, Schoolstraat 83, 2460 Lichtaart

Dekkers Greet, Lichtaartse Steenweg 80, 2275 Poederlee

Driesen Walter, Ter Varentstraat 28, 2640 Mortsel

Hendrickx Steven, Herentalse Steenweg 9, 2275 Poederlee

Peeters Wim, Heggelaan 75, 2275 Poederlee

Tegenbos Marc, Kastanjelaan 6, 2275 Poederlee

Van de Gender Leo, Moereind 22, 2275 Wechelderzande

Van Den Branden Walter, Rodebeukenhof 9, 9050 Gentbrugge

Leden:

Boons Joren, Rechtestraat 9, 2275 Lille

Maes Isabelle, Heggelaan 47, 2275 Poederlee

Paepen Guy, Biezenhoek 70, 2275 Poederlee

Paepen Nico, Groeneweg 15, 2275 Lille

Smits Wendy, Heggelaan 30, 2275 Poederlee

Van den Bergh Jos, Wijngaard 17, 2275 Poederlee

Vissers Luc, Zittaart 4A, 2275 Poederlee

Willems Karel, Heerle 10, 2275 Poederlee

- Het gemeentebestuur van Lille als partner in de organisatie.

- **De bevolking van de deelgemeenten Gierle, Lille, Poederlee en Wechelderzande** die ieder een deel van de uitbouw van de Ommegang op zich nemen. De gemeente Lille telt +/- 16 550 inwoners waarvan +/- 5 050 in Gierle, +/- 6 100 in Lille, +/- 2 600 in Poederlee en +/- 2 800 in Wechelderzande wonen.

- Socio-culturele en sportverenigingen uit de gemeente Lille:

- Koninklijke Fanfare 'Verbroedering' Poederlee, Heggelaan 41, 2275 Poederlee: muziekgroepen
  - St-Sebastiaansgilde Lille, Berg 20, 2275 Lille: opstappen opening
  - St-Antoniussgilde Lille, Houtzijde 9, 2275 Lille: opstappen opening
  - St-Sebastiaansgilde Gierle, De Nefstraat 45, 2275 Lille: opstappen opening
  - St-Ambrosiusgilde Gierle, Poeyelheide, 2275 Lille, opstappen opening
  - Vendeliers 'Alferitax Kwarabelli' Lille, <http://www.vendeliers-lille.be>: ommegang openend
  - Keurturners A.R.K. Lille, <http://www.arklille.be>, Herentals 1412
  - Choreografie Elegantia Lille, <http://www.elegantia.be>: dansen op beiaardmuziek
  - Ruitervereniging LRV Lille, Boskant 71, 2275 Lille: groep 9: heren van Poederlee
  - Landelijke Gilde Lille K.V.L.V. Lille, <http://www.kvlv.be> en <http://www.lglille.be>, groep 10: processies
  - KWB Wechelderzande, <http://www.kwbwechel.be>: groep 3: de diefstal
  - Theater Anoniem Gierle, Molenpad 50, 2275 Lille, groep 7: bedevaarders
  - VVKS Lille, <http://www.scoutslille.be>: diverse opdrachten
  - VVKS Wechelderzande, <http://www.scoutswechel.be>: diverse opdrachten
  - Chiro Lille, <http://www.chirolille.be>: diverse opdrachten
  - De wijken van de deelgemeente Poederlee, <http://www.hegge2012.be>: groepen: 1, 2, 4, 5, 6, 8
-

- De heemkundige kring 'Norbert de Vrijter, Lille vzw' als partner.

- De lagere scholen van Lille, Poederlee en Wechelderzande die deel nemen aan het pedagogisch project (zie 9):

- Freinetschool De Vlindertuin, <http://www.freinetschoollille.be>
- Gemeentelijke Basisschool Gierle, <http://www.schoolgierle.be>
- Gemeentelijke Lagere School, <http://gemeenteschool.lille.be>
- Gesubsidieerde Vrije Basisschool De Springplank, <http://www.gvb-springplank.be>
- Gesubsidieerde Vrije Basisschool De Wingerd, <http://www.gvbs-dewingerd.be>
- Gesubsidieerde Vrije Basisschool 't Klavernest, <http://www.klavernest.be>

- De bevolking van de gemeente Lille participeert in de verschillende werkgroepen:

Om de Ommegang van de Hegge 2012 te kunnen realiseren moeten niet alleen voldoende deelnemers geworven worden maar dient de Ommegang zelf materieel en historisch verantwoord uitgebouwd te worden. Om deze doelstelling te realiseren worden verschillende werkgroepen opgericht die ieder binnen hun domein en op aangeven van de coördinator de Ommegang zullen uitbouwen op een verantwoorde manier.

Werkgroep regie: 6 regisseurs o.l. v. Walter Driesen

Onder leiding van de coördinator zal de regiegroep de Ommegang van de Hegge 2012 uitwerken met aandacht voor de gekende historische aspecten.

Werkwijze:

- Samenstellen van de Ommegang en de samenstelling weergeven in een regieboek.
- Invullen van de functies binnen de Ommegang met de deelnemerslijst.
- Contact en contract opmaken met de externe groepen.
- Richtlijnen geven aan de werkgroepen kleding, attributen en wagenbouw.
- Repetities met de deelnemers.
- Uitvoeren van de "Ommegang van de Hegge 2012" op 27 mei 2012.

Werkgroep financiën: 5 leden o.l.v. Leo Van de Gender

De nodige fondsen verwerven en de subsidiedossiers samenstellen en opvolgen.

Werkwijze:

- Oprichten van een bescherm- en adviescomité.
- Sponsors zoeken.
- Subsidiedossiers samenstellen en opvolgen.

Werkgroep marketing: 12 leden o.l.v. Steven Hendrickx

De Ommegang van de Hegge 2012 en het informatie- en bewustmakingsproject promoten.

Werkwijze:

- Werven van medewerkers/deelnemers.
- Organiseren van promotiecampagnes.
- Opstellen van een communicatieplan.
- Opstarten van een website.

Werkgroep logistiek: 300 leden o.l.v. Joseph Heylen

De randactiviteiten en publieksbeveiliging van de Ommegang organiseren.

Werkwijze:

- Contacten en afspraken maken met politie, bruggen en wegen en landbouwers om omleidingen en parkings te organiseren.
- Contacten met brandweer en Rode Kruis om de veiligheid van de deelnemers en bezoekers te garanderen.
- Huren van tribunes, stoelen, tenten en alles wat bij de organisatie van de Ommegang komt te kijken.
- Organiseren van catering en sanitair.

Werkgroep kleding: tientallen leden o.l.v. Greet Dekkers

Voor de aankleding van de groepen wordt tot in de kleinste details aandacht besteed aan de historische aspecten van de kleding, het schoeisel en de attributen. Zo werd de kleding van het volk ontleend aan de historische strips van Tristan, die de kleding van de 15de eeuw weergeeft. De kleding der edelen komt uit de Bourgondische wandtapijten en de groepen bedevaarders stappen als het ware uit de schilderijen van Breugel.

Werkwijze:

- Aankoop van stoffen en accessoires om de bestaande kleding te restaureren en nieuwe kleding te vervaardigen.
  - Inrichten van verschillende naaiateliers.
  - Huur van kostuums en pruiken.
  - Wassen en conserveren van de kleding.
-

Werkgroep attributen: tientallen leden o.l.v. Jozef Van den Berghe

Ook de attributen die in de Ommegang meegedragen worden zijn gemaakt naar historische modellen. De wapens zijn naar voorbeelden gemaakt die in het Vleeshuis in Antwerpen te vinden zijn. Het weefgetouw is een kopie van een 15de eeuwse weefgetouw uit het voormalige textielmuseum Vriesselhof. Diverse voorwerpen worden ontleend aan schilderijen of door ambachtslui op bestelling ontworpen.

Werkwijze:

- Aankoop en/of vervaardigen van gebruiksvoorwerpen, wapens, uitrustingen naar historische modellen.

Werkgroep wagenbouw: tientallen leden o.l.v. Jos Van den Berghe

De wagens werden ter gelegenheid van de Ommegang 1987 door acteur en kunstenaar Nolle Versijp ontworpen. Deze wagens zijn versleten, verbrand of verloren gegaan; de die maquettes door Nolle Versijp werden gemaakt, kunnen echter vernieuwd worden.

Werkwijze:

- Aankoop van materialen voor de bouw van 10 praalwagens naar ontwerp van Nolle Versijp.

- Huren van platte wagens en ombouw voor het trekken door paarden.

- Volgende verenigingen stellen hun documentatie en knowhow ter beschikking van de organisatie:

Volkskunde Vlaanderen vzw, www.volkskunde-vlaanderen.be

De erfgoedcel 'Kempens Karakter', www.erfgoedcelkempenskarakter.be

De Cultuurraad van Lille

De Heemkundige Kring 'Norbert de Vrijter, Lille vzw', <http://www.hklille.be>

VVV Lille, toerisme@lille.be

Het beschermcomité bestaat uit volgende leden:

Paul Diels, burgemeester Lille, voorzitter

Cathy Berx, gouverneur provincie Antwerpen

Johan Bony, bisschop Antwerpen

Axel Daeseleire, acteur

Jef Goris, pastoor van Poederlee

Ludo Helsen, gedeputeerde provincie Antwerpen

Marc Herrijgers, schepen Lille

Lieven Janssens, burgemeester van Vorselaar en voorzitter Kempens Karakter

Flor Joosen, voorzitter Unizo

Ward Kennis, Vlaams parlementslid en burgemeester Kasterlee

Jef Meeus, schepen Lille

Guy Peeters, directeur EANDIS

Jan Peeters, burgemeester Herentals

Kris Peeters, Vlaams Minister President

Wim Peeters, voorzitter OCMW Lille

Karel Piedfort, voorzitter cultuurraad Lille

Tine Rombouts, Vlaams parlementslid en schepen Hoogstraten

Willy Steveniers, basketballegende

Paul Van den Berghe, bisschop-emeritus van Antwerpen

Luc Van Den Brande, voorzitter VRT

Marc Van Eeghem, acteur

Kris Van Dijck, Vlaams parlementslid en burgemeester Dessel

Jef Van Duppen, ere-burgemeester Lille

Luc Van Looy, bisschop Gent

Herman Van Rompuy, Europees president

Servais Verherstraeten, Nationaal parlementslid

Erwin Vervecken, ex-veldrijder – commentator

Inge Vervotte, Minister

Luc Vloemans, schepen Lille

Het adviescomité bestaat uit :

Kris Breugelmans, eerste schepen Lille en voorzitter Leader Middenkempen

Tom Brits, voorzitter Erfgoed Vlaanderen

Jan Hendrikx, voorzitter VOKA

Jeroen Janssen, Erfgoedcel Kempens Karakter

Alex Joos, voorzitter VKW – Kempen

Fons Van Bael, directeur Lilse Bergen

Luc Van De Weerd, voorzitter VVV Lille

Tom Van Dijck, acteur en regisseur

Ann Van Mechelen, provincieraadslid van Antwerpen en schepen van cultuur van Lille
Laure Messiaen, Volkskunde Vlaanderen vzw

- De tienduizenden belangstellenden die in 2012 naar de Ommegang van de Hegge komen kijken.

---

6 Vul de geografische locatie en de reikwijdte van het element in.

- De gemeente Lille als organisator

De Ommegang wordt gevormd op het Moleneinde en op Laagland. Hij doorloopt over een totale afstand van +/- 3 km volgende straten van de deelgemeente Poederlee:

- Dorp
- Kerkeneinde
- Herentalse Steenweg
- Neerzand
- Heggedreef
- Heggelaan

- Heel Vlaanderen en Nederlands Brabant als consument van het immaterieel erfgoed De Ommegang van de Hegge.

De Heggeomwegang is een bekend fenomeen in de Kempen en in het zuiden van Nederland. Jaarlijks komen honderden mensen uit de regio naar de begankenis. De 25-jaarlijkse Ommegang trekt duizenden belangstellenden aan. Zo telde de politie in 1987 – de laatste editie van de Ommegang van de Hegge – 25.000 toeschouwers.

Ook in het verleden heeft de Ommegang een grote regionale spreiding gekend. Getuige hiervan zijn:

- Een fragment van een pelgrimsteken afkomstig van de Hegge te Poederlee gevonden te Nieuwlande. Een Zeeuws dorp dat in 1525 door de zee verzwolgen werd en nooit meer heropgebouwd werd. Het fragment is eigendom van P. J. M. Rommens uit Roosendaal.
- Een uittreksel uit de schepenregisters van Beerse d.d. 1666. De zitting van de schepenbank te Beerse had niet kunnen plaatsvinden omdat “nyet eenen schepen binnen den dorpe en was al wesende in de processe van Poederlee alwaer sij hun uyt obligatie moeten laeten vinden”.

Gezien het 25-jaarlijkse karakter van de Ommegang van de Hegge dient het verhaal – vooral gezien de bevolkingsevolutie binnen de gemeente – telkens opnieuw verteld te worden en intensief gesensibiliseerd te worden. Daartoe ondernam/onderneemt vzw Hegge Poederlee volgende initiatieven:

- De gemeente Lille bestaat uit de buurdorpen Gierle, Lille, Poederlee en Wechelderzande en telt 16.207 inwoners. Het inwonersaantal evolueerden van +/- 12 000 in 1987 tot 16 207 in 2010. De grootste bevolkingsaanwinst situeert zich in Poederlee: in 1987 telde het dorp 1 200 inwoners, nu 2600. Sinds de fusie van de gemeenten is het dorpsdenken binnen de gemeente nog steeds niet doorbroken. De 25-jaarlijkse Ommegang van de Hegge 2012 is de ideale gelegenheid om de eeuwenoude traditie van de 25-jaarlijkse ommegang in stand te houden als erfgoed van iedereen die in de gemeente woont.
  - Het creëren van een website www.hegge2012.be.
  - De uitgave van een beleidsbrochure.
  - De uitgave van een strip: “Het Wonder van de Hegge” getekend door Jan Lievens. Deze strip zal een grote verspreiding kennen.
  - Het aanbieden van een pedagogisch project aan de lagere scholen van Lille. Hierbij worden de leerlingen van de 5de en 3de leerjaren (+/- 350 leerlingen) van de zes lagere scholen van Lille uitgenodigd om een creatief werkstuk rond het verhaal van de Hegge te maken. Het 3de leerjaar zal een beeldend werk maken en het 5de leerjaar een deel van het verhaal ten tonele voeren. Daartoe brengen de leerlingen een leerbezoek aan de site en wordt het historisch kader van de gebeurtenissen geschetst.
  - Het gratis huis aan huis verspreiden van de geromantiseerde vertelling ‘Het Wonder van de Hegge en de Geschiedenis van de Begankenis en de Ommegang’ door Walter Driesen.
  - De jaarlijkse huis aan huis bedeling van het ‘Heggekrantje’ waarin de festiviteiten bij de jaarlijkse begankenis en/of de 25-jaarlijkse Ommegang aangekondigd worden.
  - Het organiseren van geanimeerde infoavonden in de deelgemeenten Gierle, Lille, Poederlee en Wechelderzande.
  - Het organiseren van de jaarlijkse begankenis naar de Hegge en de festiviteiten daar rond.
  - De realisatie van een vijfjaarlijks openluchtspeel rond de Hegge.
  - Het samenstellen en het verspreiden van een persmap.
-

- Het organiseren van een geanimeerde persvoorstelling.
- Vermelding in 'www.feestelijkvlaanderen.be' en 'Uit in Vlaanderen'.
- Zendtijd bij RTV Kempen i. s.m. Kempens Karakter.
- Het uitdelen van flyers op het Vakantiesalon Antwerpen i.s.m. VVV Lille
- Zendtijd op Een, Canvas en Radio 1 en 2.

---

7 Kruis het domein aan waarin het element zich situeert.

- orale tradities en uitdrukkingen, inclusief taal als een vehikel van immaterieel cultureel erfgoed
- podiumkunsten
- sociale gewoonten, rituelen en feestelijke gebeurtenissen
-
- kennis en praktijken over de natuur en het universum
- traditionele ambachtelijke vaardigheden
- ander domein

Beschrijving van het element

8 Beschrijf het element van immaterieel cultureel erfgoed

De Ommegang van de Hegge is gebaseerd op historische gebeurtenissen die plaats vonden in februari 1412 in Poederlee. In 1981 publiceerde de Faculteit van Godsdienstwetenschappen van de Sorbonne te Parijs een werk over de zogenaamde hostiemirakelen. De auteurs Ladame en Duvin stellen hierin dat in onze gewesten alleen het Heggewonder van 1412 als 'te bewijzen' mag worden beschouwd. Over andere hostiemirakelen (Viversel-Zolder, Brussel, Asse, Gent en Leuven) konden geen sluitende juridische stukken voorgelegd worden. (E. Ladame en R. Duvin, Les prodigues eucharistiques, Parijs, 1981, blz. 129-131: Les saintes Hosties de la Haie à Poederlee, 1412).

HET VERHAAL

1. HET WONDER VAN DE HEGGE

Op donderdag 28 januari 1412 stal een verarmde jonker, Jan van der Langersteden, uit de kerk van Wechelderzande (thans een deelgemeente van Lille) een kelk en een ciborie, waarin zich echter nog gewijde hosties bevonden. Jan van der Langersteden verbleef in de herberg "Inden Hoorne" in de Nederrij te Herentals en leidde een verkwistend leven. Ogenscheinlijk was hij een welgesteld ridder, met een knecht en twee paarden, maar in werkelijkheid zat de jonker diep in de schulden. Daarom besloot hij tot de heiligschennende diefstal. Dat hij hiervoor de kerk van Wechelderzande had uitgekozen, lag voor de hand. Wechelderzande was een uitgesproken klein dorpje waarvan de kerk door de pastoor van Poederlee bedienc werd: wellicht zou de diefstal daardoor lang genoeg onopgemerkt blijven. Na zijn misdaad, op de terugweg naar zijn logement te Herentals, verdwaalde hij echter in de Hegge te Poederlee. Waar hij ook naartoe reed, steeds kwam hij terecht op dezelfde plaats. Als gelovige middeleeuwer en ondanks zijn liederlijk leven, wijdte hij zijn verloren rijden aan de aanwezigheid van de vijf geheiligde hosties en besloot hij naar Sassenhout, een gehucht onder Vorselaar, te rijden en "*dan soude hij se int water swingen*". Maar ook dit opzet mislukte en tenslotte schudde de kerkdief de vijf hosties in een konijnenpijp en dekte ze toe. En inderdaad, Jan van der Langersteden vond direct de weg naar Herentals terug. In de stad kwam zijn doen en laten verdacht voor en na het bekend raken van de stoutmoedige kerkdiefstal te Wechelderzande, werd de kerkdief door de Herentalse schout aangehouden en op de pijnbank gelegd. Na onderzoek vonden de gerechtsdienaren het gestolen goed en de Herentalse schepensbank veroordeelde de kerkdief tot de dood aan de galg. Over het wegwerpen van de gewijde hosties had Jan van der Langersteden echter met geen woord gerept...

Acht dagen later, op donderdag 4 februari 1412, besteeg een gebroken Jan van der Langersteden de galgladder onder toezien van Lanken 'den hangeman', de beul van Antwerpen, en een grote menigte. Aangemaand door de biechtvader bekende de kerkdief luidkeels zijn heiligschennende daad. Ogenblikkelijk werd de heiligschennener op een paard gebonden en de menigte trok, geleid door Jan van der Langersteden, naar de plek waar hij meende de hosties verborgen te hebben: er moest eerherstel geschieden aan het Heilig Sacrament. Niemand verwachtte de hosties nog terug te vinden want ze lagen zeven dagen en nachten verborgen. Maar hier openbaarde zich voor de toenmalige gelovige het wonderbare: de vijf heilige hosties lagen voor het bewuste konijnenhol "*ghemueert vuyter eerden*".

---

ongesureert al van de conijnen, daer sij lage in regen, in sneeuw tot acht dagen". Na overleg tussen de verschillende geestelijken en wereldlijke hoogwaardigheidsbekleders werden twee hosties in processie naar de kerk van Poederlee gebracht, de andere drie namen de Herentalsenaren "weerdelijk" mee naar de Sint-Waldetrudiskerk. Voor de heiligschennende daad kon geen straf zwaar genoeg zijn: men zou Jan van de Langersteden in de stad rondvoeren, naakt liggende op een kar met gloeiende kolen, zodat de heiligschennener een langzame en afgrijselijke dood zou sterven. Enkele vrouwen van aanzien en vooral de gasthuiszusters pleitten om verzachting van deze verschrikkelijke dood. Uiteindelijk werd beslist dat, vooraleer hij zou worden gehangen, zijn heiligschennende rechterhand waarmee hij de zondige daad verrichtte, zou worden afgehakt met een kuipersbijl.

In tegenstelling tot vele sacramentswonderen is het "Wonder van de Hegge" een historische gebeurtenis. Bewaarde schepenbankverslagen en de rekening van de beul zijn hiervoor afdoende bewijzen. Wij verwijzen hiervoor naar de bijgevoegde studie van (licentiaat Geschiedenis.) Walter Van den Branden: "Van den hoogwaardigen H. Sacramente inder Heggen" (zie in bijlage 1).

Verscheidene Kempense historici besteedden heel wat aandacht aan "het Wonder van de Hegge". We vermelden:

- August Wichmans, prelaat van Tongerlo, in: "Brabantia Mariana", 1632 (bijlage 2).
- Martinus Bellens, pastoor-deken, "Een seer schoon gedichte van den hoogwaardighen H. Sacramente", 1648 (bijlage 3).
- J. Van de Wijer, "Historie van het Hoogweerdig, mirakuleus en Heilig Sacrament in de Hegge tot Poederlé", 1752.
- P.J. Goetschalckx, "Het wonder van 't H.Sacrament in de hegge te Poederlé", in "Bijdragen tot de Geschiedenis, bijzonderlijk van het aloude Hertogdom Brabant", januari 1912.
- Jacobus Hendrickx, pastoor, "Historie van het Hoogwaardig Sacrament in de Hegge te Poederlee", 1912 (bijlage 4).
- Floris Prims, "De konijnen van de Heggekapel te Poederlee 1412" in Antverpiensia, 1941 (bijlage 5)
- Pol Van gestel, "De Hegge te Poederlee 1412 – 1972" (bijlage 6).
- Walter Van den Branden, "Van den hoogwaardigen H.Sacramente inder Heggen", 1987 (bijlage 1).

2. HISTORIEK VAN DE BEGANKENIS EN DE OMMEGANG

Uit de bescheiden in het kerkarchief van Poederlee, bewaard in het Algemeen Rijksarchief Antwerpen (K.A. Poederlee) blijkt duidelijk de opgang, het succes maar ook het verval van de 'Begankenis naar de Hegge'.

Uit de kerkrekeningen (A.R.A. en H.K. Norbert de Vrijter, Lille) blijkt duidelijk dat er geregeld – meestal om de 25 jaar – sinds de 18de eeuw speciale vieringen plaats vonden.

Reeds kort na het 'Wonder van de Hegge' in 1412 werd aan de Hegge een kapel opgericht door Jan van Vriesele en Margaretha van Haesenbroeck, de toenmalige 'Heren van Poederlee'. De Heggekapel werd een gereputeerd bedevaartsoord, niet het minst door het wonder zelf maar ook door de aanmoedigingen van zowel de kerkelijke als de wereldlijke overheid. In 1442 breidde Wouter van Vriesele de kapel uit "*daar ze door steeds meer mensen bezocht werd.*" Hetzelfde jaar verleende Jan van Boergondië, bisschop van Kamerijk, de vergunning tot het verdienen van een aflaat. De gelovigen kunnen veertig dagen aflaat verdienen mits zij met waarachtig berouw biechtten, de Heggekapel bezochten en iets tot verbetering en onderhoud van de bouw schonken. Rond die tijd zou ook het lied in dertig strofen van zes verzen ontstaan zijn, waarin het verhaal van de Hegge gedaan wordt. Het volledige lied werd door pastoor Bellens in 1468 gekopieerd. De uitstraling van de Heggekapel in de 15de eeuw, wordt geïllustreerd door de merkwaardige vondst van een pelgrimsteken, afkomstig van de Hegge, in het verdwenen dorp Nieuwlande in Zeeuws-Vlaanderen.

Over de Hegge als bedevaartsoord in de 16de eeuw zijn er geen bronnen beschikbaar. De kapel had wellicht erg te lijden onder de beruchte Beeldenstorm. Zowel te Herentals als te Poederlee gingen de hosties verloren.

In de 17de en de 18de eeuw beleefde de begankenis naar de Hegge hoogdagen. Vooral op Sacramentsdag, de donderdag na de eerste zondag na Pinksteren, was de toeloop van bedevaarders erg groot. Zo groot zelfs dat de pastoors van de naburige parochies er bij de bisschop van Antwerpen op aandrongen dat "*zij de sacramentsprocessie op een andere dag zouden mogen houden om toch minstens eenmaal per jaar het H. Sacrament door de straten van hun dorp te kunnen dragen onder de nodige belangstelling*". Er werden nieuwe aflaten verleend en in 1632 schreef August Wichmans, prelaat van Tongerlo, zijn "Brabantia Mariana" waarin hij een gans hoofdstuk wijdde aan de Hegge te Poederlee.

Rond 1668 breekt er in de Kempen een verschrikkelijke pestepidemie uit. Bedevaarders kwamen toen, alhoewel geringer in aantal, gezondheid en bescherming afsmeaken tegen de pest, brandstichting, plundering en honger. De begankenis van de Hegge werd naar de zondag na Sacramentsdag verplaatst. Het hoogtepunt van de bedevaart werd verlegd naar maandag. Wellicht wilde men daardoor de kermisfeer van de jaarmarkt en de daarmee gepaard gaande drankpartijen uit de weg gaan. Deze traditie van de viering en processie op maandag is gebleven tot het midden van de 20ste eeuw.

Op 10 mei 1749 verleende paus Benedictus XIV een volle aflaat aan de Heggebegankenis. Deze kon verdiend worden op maandag in het octaaf van Sacramentsdag.

In het begin van de 19de eeuw wist pastoor Jozef Carolus Van der Nest, ondanks de Franse overheersing, de begankenis naar de Hegge in stand te houden. De kapel van de Hegge werd ook niet, zoals alle kerken en kerkelijke goederen in het kanton Gierle, aangeslagen als kerkelijk goed. Pastoor Van der Nest had immers 'de eed aan de Franse Republiek en de haat aan het koningschap' afgelegd. De pastoor zorgde ervoor dat de kapel werd opgeknapt. Hij liet nieuwe schilderijen ophangen en stelde een novene rond de Heggebegankenis in. 's Maandags ging er zelfs een bescheiden processie naar de Hegge uit en vond er een hoogmis in open lucht plaats. Dit alles stond wellicht in teken van de 400ste verjaardag van het Heggewonder.

Daarna kwam de begankenis naar de Hegge toch in verval. In 1834 werd er slechts een vijftal gulden geofferd en slechts weinige bedevaarders vonden hun weg naar de Heggekapel.

In het begin van de 20ste eeuw kwam er opnieuw een kentering, de Heggekapel kwam opnieuw in de belangstelling. Onder impuls van Jacobus Hendrickx, sinds 1907 pastoor in Poederlee, werd de kapel hersteld en kwam er een promotieboekje over de Hegge. Een grote processie moest de 500ste verjaardag van de Hegge luister bijzetten. Aan deze grootse processie namen naast lokale groepen, vooral processiegroepen uit Herentals deel, zoals de fanfare Sint-Cecilia.

In de jaren twintig van de vorige eeuw werd de begankenis nieuw leven ingeblazen door Zuster Fernandine, die de jaarlijkse processie opzette. Ondanks deze processie verminderde de devotie tot het H. Sacrament en de Heggevieringen raakten verwaarloosd.

In 1937 ging een luisterrijke processie uit met als meest opgemerkte gast kardinaal van Roey, die het H. Sacrament naar de Hegge droeg.

In 1956 werden de "Hegge vrienden" opgericht. De opbrengsten van de feesten van dat jaar waren bedoeld voor de restauratie van de schilderijen die de Heggekapel sierden. De toestand van deze werken was echter zo slecht dat restauratie niet meer mogelijk was. Slechts twee werken konden gedeeltelijk bewaard worden, zij hangen thans in de hal van de pastorij.

In 1961 werd het feestcomité opgericht, dat de 550ste viering van het Heggewonder moest voorbereiden. Jaques van Roey, stadsontvanger te Herentals, werd aangetrokken om de wagens en de stoet te ontwerpen, Leopold van Gestel moest de historische echtheid bewaren en meester Albert Driesen coördineerde de werking. Het dorp werd verdeeld in zes wijken en elke wijk zou voor een versierde wagen zorgen. Op 22 juli 1962 ging de "Heggestoet" uit: 411 deelnemers beeldden er het "Wonder van de Hegge" uit. De samenstelling van de stoet zag er uit als volgt:

- Ruiters met wapenschild en vaandels
- Het wonder van de Hegge
- Christus in de Hegge
- De heiligschennende diefstal
- Naar de Hegge
- Het vonnis
- Bouw van de kapel en eredienst
- Laudate Dominum

Als afsluiting van het kerkelijk gedeelte van de feestelijkheden droeg pastoor Van de Weyer de mis op in open lucht, geassisteerd door de priesters uit het Heggedorp. Daarna vond een geslaagd dorpsfeest plaats. Ook na de viering van 1962 ging het weer minder goed met de jaarlijkse begankenis. De ruiters verdwenen uit de processie, waarna de hele processie in verval kwam.

Om de 575ste viering van het Heggewonder voor te bereiden, werd in 1986 de vzw Hegge Poederlee opgericht. Deze besloot de stoetprocessie om te dopen tot een historisch verantwoorde ommeegang. De Poederleese bevolking werd gesensibiliseerd en er werden verschillende werkgroepen opgericht. Het dorp werd in wijken verdeeld, die elk een groep en wagen zouden realiseren. Het enthousiasme van de

---

Poederleese bevolking was zo groot dat de ontwerpers van de ommegang personages moesten toevoegen. Walter Van den Branden, historicus en voorzitter van de vzw Hegge Poederlee, coördinator en producer Walter Driesen en Nolle Versijp als regisseur en ontwerper van de wagens zetten met talrijke medewerkers een ommegang neer die in het hele land weerklank vond. De Ommegang van de Hegge ging uit op 28 juni 1987. 936 deelnemers beeldden er voor ongeveer 25.000 toeschouwers de historie van de Hegge uit.

Opmerkelijk is dat alle kleding, wagens, wapens en attributen door Poederleese mensen werden gemaakt. Tien groepen en negen wagens, getrokken door Brabantse trekpaarden, gaven het "Wonder van de Hegge" gestalte.

Het succes van de Ommegang van de Hegge was zo groot dat de vzw een kans zag om blijvend te sensibiliseren rond de traditie van de 25-jaarlijkse Ommegang van de Hegge door vijfjaarlijkse openluchtspelen te organiseren.

- In 1992 werd 'De Vloek van de Hegge', geschreven door Luc Van Campenhout, opgevoerd.
- In 1897 'De Maagd en de Duivel', geschreven door Frans de Peuter.
- In 2002 'De Mollencronycke' eigen werk en regie.
- In 2007 'Blinde Begeernisse' eigen werk en regie.

Ook de jaarlijkse processie wordt door de vzw Hegge Poederlee georganiseerd.
En nu wenkt 2012: de 600ste verjaardag van het "Heggewonder"!

2

Borging van het element

9 Vermeld de huidige acties en de acties uit een recent verleden die genomen zijn om het element te borgen.

- De **oprichting van Hegge Poederlee vzw** is een grote stap geweest tot de instandhouding van de traditie van de 25-jaarlijkse Ommegang van de Hegge. Het deel uit maken van de beheerraad schept voor de leden een groter verantwoordelijkheidsgevoel dan het lidmaatschap van een feitelijke vereniging.
- Om de opgedane kennis niet verloren te laten gaan werd aan de H.K. Norbert de Vrijter, die als partner bij de Heggewerking is betrokken, gevraagd de stukken betreffende de heggenvieringen te archiveren en te conserveren. In het **archief "Hegge"** werden volgende stukken geïnventariseerd en geconserveerd:
  - Kapelrekeningen 18de tot 20ste eeuw.
  - De publicatie en aankondiging van de "Volle Aflaat", +/- 1712.
  - Diverse publicaties over de Hegge:
    - P.J. Goetschalckx, "Het wonder van 't H. Sacrament in de Hegge te Poederlé", in "Bijdragen tot de Geschiedenis, bijzonderlijk van het aloude Hertogdom Brabant", januari 1912.
    - Jacobus Hendrickx, "Historie van het Hoogwaardig Sacrament in de Hegge te Poederlee", 1912.
    - Floris Prims, "De konijnen van de Heggekapel te Poederlee 1412" in Antverpiensia, 1941
    - Pol Van Gestel, "De Hegge te Poederlee 1412 – 1972".
    - Walter Van den Branden, "Van den hoogwaardigen H.Sacramente inder Heggen", 1987.
  - De diareportage als voorbereiding van de Heggestoet 1962 wordt gedigitaliseerd.
  - De originele foto's van de Heggeprocesie 1912 zijn gedigitaliseerd.
  - Foto's van de Heggeprocesie 1937 zijn gedigitaliseerd.
  - Affiches van verschillende Heggenvieringen o.a. uit 1937.
  - Kerkrekeningen van de parochiekerk St.-Jan Baptist waarin uitgaven voor de Heggenvieringen staan vermeld.
  - Bedevaartvaantjes van de Hegge.
  - Affiches, folders en programmabrochure van de Heggestoet 1962.
  - Originele foto's van de Heggestoet 1962.
  - Fotoboek Heggestoet 1962.
  - Regieboek van de Ommegang van de Hegge 1987.
  - Originele maquettes van de wagens uit de Ommegang 1987 ontworpen door Nolle Versijp.
  - Originele tekeningen voor affiche en folder door Nolle Versijp.
  - Uitgebreide fotocollectie Ommegang van de Hegge 1987.
  - Gedigitaliseerde videomontage Ommegang van de Hegge 1987.
  - Affiches, folders, Heggekrantjes i.v.m. de Ommegang 1987.
  - Krantenartikels betreffende diverse ommegangen van en begankenissen naar de Hegge.
  - Teksten, affiches, programmaboekjes en verslagen van de verscheidene openluchtspelen:
    - 1992: De Vloek van de Hegge door Luc Van Campenhout.
    - 1997: De Maagd en de Duivel door Frans de Peuter.

- 2002: Mollencronycke in eigen productie en regie.
- 2007: Blinde Begeernisse in eigen productie en regie.
- Aankondigingsborden: Heggestoet 1962, Ommegang 1987 en de openluchtspelen.

Huidige acties tot borging ter voorbereiding van de Ommegang van de Hegge 2012.

- Creatie en updatng van een dynamische **website**: www.hegge2012.be.
- **Activiteitendagboek** waarin alle verslagen en dagrapporten worden bijgehouden en geklasseerd door secretaris Joseph Heylen. Tevens zal de werking van de hele organisatie in beeld vastgelegd worden.
- De uitgave van een **beleidsbrochure**. Gezien zijn 25-jarig karakter van de Ommegang moet het verhaal steeds opnieuw gebracht worden. Om de subsidieverleners en sponsors te overtuigen werd een brochure uitgegeven die de ernst en de degelijkheid van de organisatie onderstrepen.
- De **uitgave van een stripverhaal** "Het Wonder van de Hegge" in samenwerking met de Erfgoedcel Kempens Karakter getekend door Jan Lievens. Omdat het verhaal van de Hegge, gezien de bevolkingsevolutie, te weinig gekend was binnen de Lilse gemeenschap, besliste vzw Hegge Poederlee een strip over de Hegge te publiceren. De vzw meent dat een strip, beter dan het wetenschappelijk werk van Walter Van den Branden, toegankelijk is voor de doorsnee bevolking van Lille. Deze strip wordt aan een zeer democratische prijs aan de bevolking aangeboden. De leerlingen die deelnemen aan het pedagogisch project krijgen de strip gratis toebedeeld.
- De uitgave van een **Heggekrant** (4 keer per jaar) waarin de hele Lilse bevolking op de hoogte wordt gehouden van de activiteiten en de stand van zaken i.v.m. het reilen en zeilen van de organisatie van de Ommegang van de Hegge 2012.
- De **uitgave van een geromantiseerd verhaal**: "Het Wonder van de Hegge en de geschiedenis van de begankenis naar en de Ommegangen van de Hegge" door Walter Driesen. Deze uitgave wordt gratis huis aan huis bedeeld in de gemeente Lille. Vooraleer inwoners te interesseren om aan de Ommegang van de Hegge deel te nemen moeten zij het verhaal van de Hegge kennen. De uitgave en verspreiding van dit verhaal wil aan deze behoefte tegemoet komen.
- De uitgave van een **persmap** en de organisatie van geanimeerde **persvoorstellingen**. vzw Hegge Poederlee houdt de pers voortdurend op de hoogte van haar werking. De persmomenten worden op geanimeerde persvoorstellingen gepland. o.a.
  - De infoavonden in de diverse deeldorpen.
  - De voorstelling van de strip.
  - De apotheose van het pedagogisch project.
  - De voorstelling van de Ommegang van de Hegge 2012.
- **Actieplan** van de activiteiten tot borging van de Ommegang van de Hegge.
- **Infoavond voor de bevolking van Poederlee** (11.12.2010). Aan de circa 250 aanwezigen werd een smaakmakend programma aangeboden:
  - Receptie met $\pi\pi$ -lapin, een wijn die door Hegge vzw wordt aangeboden als promotiemiddel.
  - Powerpointpresentatie "Poederlee, een dorp van processies en stoeten" door H.K. Norbert de Vrijter.
  - Voorstelling van de Ommegang van de Hegge 2012 door vzw Hegge Poederlee.
  - Performance door Talpa-theater als oproep tot deelname aan de Ommegang van de Hegge 2012. Resultaat: +/- 350 personen meldden zich als deelnemer of medewerker aan de Ommegang 2012.
- **Werven van fondsen en aantrekken van sponsors** (januari tot juni 2011).
- **Pedagogisch project** (april tot juni 2011). vzw Hegge Poederlee biedt aan alle Lagere Scholen van de gemeente Lille een pedagogisch project dat bestaat uit:
  - Een geleid bezoek aan de Heggekapel.
  - Een geleide historische wandeling door Herentals met aandacht voor de sites die in het Heggeverhaal een rol spelen.
  - Een geanimeerde vertelling van het Heggeverhaal.
  - Een kennismaking met de Ommegangen d.m.v. CD-rom en PowerPoint.Daarop steunend maken de 3de leerjaren een creatief werkstuk en de 5de leerjaren beelden een deel van het verhaal uit in een toneelstukje. Dit project bereikt zijn apotheose tijdens een kinderhappening op de Hegge op 23 juni 2011. Daar stellen de verschillende klassen het resultaat

van hun werk aan elkaar voor. Deze voorstellingen worden op video vastgelegd. Deze opname wordt tijdens de begankenis naar de Hegge op 26 juni aan het publiek getoond. Aan dit project werken 350 leerlingen mee. De pers wordt op deze kinderrhappening uitgenodigd.

- **Heggefeesten 2011** (23 tot 26 juni 2011)
  - 23 juni: Kinderhappening.
  - 24 juni: Avond voor de jeugd.
  - 25 juni: Bokes op de wei: Volksfeest met optredens en spelen.
  - 26 juni: Begankenis naar de Hegge:
    - Ontvangst beschermcomité
    - Processie naar de Hegge
    - Begankenis met eucharistieviering
    - Volksfeest aan de Hegge met een jaarmarkt, volkmuziek, de presentatie van het pedagogisch project en tekensessies stripboek.

- **Oprichten van wijkcomités en vergadering met de wijkverantwoordelijken** (augustus 2011). De Poederleese gemeenschap werd in wijken ingedeeld. Uit deze wijken treden wijkverantwoordelijken naar voren. Tijdens de vergaderingen met deze verantwoordelijken zullen hun taken besproken worden n.l.:
  - Het sensibiliseren van de inwoners van hun wijk voor het Heggegebeuren.
  - Het werven van deelnemers om de hun toegewezen groep te bevolken.
  - In overleg met de regiegroep de hoofdrollen binnen hun groep toewijzen.
  - De leiding nemen bij de bouw van de hun toegewezen wagen.
  - De nodige personen werven om hun groep materieel uit te bouwen.

Verdeling van de wijkcomités:

Wijk	Bestaande uit	Aantal huizen	Groep in de Ommegang	Te maken wagen	Aantal te werven personen
1	Heikant, De Willaert, Moleneind, Dorp, Slaaplaken	189	In den Hoorn	De Hoorn	28 + Volk
2	Endelenveld, Heikenstraat, Kastanjelaan, Beukenlaan, Berkenlaan, Zittaart, Zittaartse Heide	121	De Veroordeling	De Schepenbank	44 + Volk
3	Baan, Elskoten, Kardinaal Cardijnlaan, Bergske, Lilse Steenweg	129	De Vinding	Heggewagen	78 + Volk
4 & 5	Biezenhoek, G.C.Debruynestraat, Dr. Tricotstraat, De Busseltjes, Wijngaard, Zielestraat, De Nieuwe Wijngaard, Laakakker, Heide, Haestackers	232	Herentals 1412	Weverswagen Praalwagen	88
6	Herentalse Steenweg, Schrieken, Hulsbos, Beeldekens, Mertenstraat, Kerkeneind	136	Bouw Kapel	Bouw Kapel	32 + Volk
7 & 8	Lichtaartse Steenweg, Hoeven, Heggekapel, Neerzand, Heggelaan, Kouter, Heerle, Groesaard, Hulsen	212	De Terechtstelling	De ophanging	55 + Volk

De verantwoordelijken voor de deelgemeenten krijgen de opdracht hun ganse groep uit bouwen, groepsregie inbegrepen.

	Wechelderzande	...	De Diefstal	De Kerk	58 + Volk
	Gierle		De Bedevaarders	Breugelwagen	66 + Volk

	Lille LRuiterVereniging		De Heren van Poederlee		78
	Lille		De Processies	Beiaard + Kapel	151 + Volk

- **Opstarten van de werkgroepen: kleding en attributen** (augustus - september 2011). Gedurende vele avonden zullen tientallen vrijwilligers kleding en attributen voor de Ommegang naar historische modellen vervaardigen.
- **Infodag in Lille** (datum te bepalen): optocht der Edelen. LRV zal een ruitershow geven in de historische kleding die ook in de Ommegang 2012 zal gedragen worden. Een PowerPoint-presentatie zal de geschiedenis van de Hegge en zijn Ommegangen duidelijk maken. Deze avond is het startschot voor de werking van de deelgemeente Lille.
- **Infodag in Gierle** (nader te bepalen datum): het proces van Jan van Langerstede. Theater Anoniem zal de veroordeling van Jan van Langerstede ten tonele brengen, gevolgd door een PowerPoint-presentatie van de geschiedenis van de Hegge en de Ommegangen. Deze avond is het startschot voor de werking binnen de gemeente Gierle.
- **Infodag in Wechelderzande** op 28 oktober 2011 naar aanleiding van de Nacht van het Kempisch Erfgoed georganiseerd door de Erfgoedcel Kempens Karakter. De KWB zal de diefstal in de kerk overdoen (evocatie). Daarna gaan de inwoners op zoek naar de hosties. In de Parochiezaal zal een Powerpoint-presentatie de geschiedenis van de Hegge en de Ommegangen schetsen. Deze avond is de startavond voor de werking binnen Wechelderzande.
- **Werking van de diverse werkgroepen** (november - december 2011). Het regieboek invullen: deelnemers een personage toekennen.
- Werking van de werkgroepen en **bevlaggingsactie** (januari 2012). Het centrum van de gemeente Lille, - de doorgangsweg Herentals – Oostmalle – zal met speciaal ontworpen vlaggen, die de Ommegang 2012 aankondigen, behangen worden.
- **Vakantiesalon Antwerpen**. vzw Hegge Poederlee zal – i.s.m. het VVV Lille en de Lilse Bergen – op het vakantiesalon in historische kledij aanwezig zijn en 20 000 flyers die de Ommegang van de Hegge 2012 aankondigen, bedelen.
- Opstarten van de werkgroepen **wagenbouw** (februari 2012). In de verschillende wijken en deeldorpen zal met de bouw van de wagens, naar de maquettes ontworpen door Nolle Versijp, gestart worden.
- Begin van de **repetities** binnen de verschillende groepen o.l.v. de groepsregisseurs.
- In samenwerking met Volkskunde Vlaanderen vzw het **dossier safeguarding** opmaken (maart 2011).
- **Repetities, perscampagne & TV-reportage (april – mei 2011)**. vzw Hegge Poederlee zal een persmap ontwerpen waar alle gegevens betreffende de Ommegang 2012 in te vinden zijn. Zij zal een persconferentie organiseren waar alle details over de Ommegang van de Hegge 2012 zullen toegelicht worden. De permanente opnamen van de voorbereiding zullen in een montage gegoten worden die in de RTV-reportage kan gebruikt worden. De erfgoedcel Kempens Karakter stelt zijn zendtijd bij RTV Kempen ter beschikking om de Ommegang van de Hegge 2012 te promoten.
- Om de Ommegang van de Hegge 2012 optimaal in beeld te brengen zal beroep gedaan worden op de fotoclub. Zij zullen zowel een **foto- als een videoreportage** maken van:
  - De voorbereidingen: infoavonden en werkgroepen.
  - De Ommegang van de Hegge op 27 mei 2012: met aandacht voor de deelnemers, de toeschouwers en de genodigden.
  - Het Volksfeest na de Ommegang.
- **25-jaarlijkse Ommegang van de Hegge** (27 mei 2012). Onder leiding van de hoofdregisseur Walter Driesen en gestuurd door 30 begeleiders en geleid door 6 groepsregisseur zullen ongeveer 1000 deelnemers en 10 speciaal ontworpen wagens, getrokken door Kempense trekpaarden, de Ommegang van de Hegge gestalte geven.
De samenstelling van de Ommegang ziet eruit als volgt:
  0. Opening van de Ommegang
    - Bazuinblazers van de Koninklijke Fanfare Verbroedering Poederlee.

- Ruiters met vaandels van de Landelijke Ruitervereniging Gierle.
  - Gilden in vol ornaat van Lille en Gierle.
  - Vendeliers Alferitax Krawabelli van Lille.
  - 1. Herentals 1412
    - Bakkersgilde.
    - Brouwersgilde.
    - Wolgilde.
    - Schoenmakersgilde.
    - Schaapsherder en kudde: Het Kempense Heideschaap.
    - Weversgilde met weverswagen door de bewoners van wijken 4 en 5 van Poederlee.
  - 2. Herberg "den Hooren"
    - Muzikanten Westelfolk, een volksmuziekgroep uit Westerlo.
    - Vuurspuwers van de groep Marieke Soetebier, Nederland.
    - Acrobaten van de keurturngroep ARK Lille.
    - Volksmuzikanten van het Brabants Bourbonorkest.
    - Personages en wagen 'Den Hooren' door de bewoners van wijk 1 van Poederlee.
  - 3. De Diefstal
    - Muziekgroep Fluzo, Frankrijk.
    - Personages en wagen 'De kerk van Wechelderzande' door de bevolking van Wechelderzande.
  - 4. De Veroordeling
    - Muziekgroep: Kempense muziekvereniging.
    - Personages en wagen "De Schepenbank" door de bewoners van wijk 2 van Poederlee.
  - 5. De Vinding
    - Koorleden van het Heggekoor.
    - Personages en Heggewagen door de bewoners van wijk 3 van Poederlee.
  - 6. De Ophanging
    - Trommelaars van de Koninklijke Fanfare Verbroedering Poederlee.
    - Personages en wagen "De Ophanging" door de bewoners van wijk 7 en 8 van Poederlee.
  - 7. Bedevaarders
    - Personages ontleend aan de schilderijen van Breugel door de bewoners van Gierle.
  - 8. De Bouw van de Kapel
    - Muzikanten van de Kempense muziekvereniging.
    - Personages en wagen "De Kapelbouw" door de bewoners van wijk 6 van Poederlee.
  - 9. De Heren van Poederlee
    - Hoornblazers van de Koninklijke Fanfare Verbroedering Poederlee.
    - Valkeniers van de groep Faco, Borsbeek.
    - Ruiters, amazones en personages door de Landelijke Ruitervereniging Lille.
  - 10. De Processies
    - Fanfare Kempense muziekvereniging.
    - Processiegroepen door Chiro Lille, Scouts Lille en Scouts Wechelderzande.
    - Choreografie door Elegantia Lille.
    - Beiaard bespeeld door beiaardier Tom Van Peer.
    - Personages en kapelwagen met beiaard door de inwoners van Lille.
  - **Opbergen van de materialen** (juni 2012).
  - **Finaliseren** van de Ommegang 2012 (september – december 2012)
    - Inventariseren.
    - Digitaliseren.
    - Conserveren van de ganse werking en bewaren in het archief van de H.K. Norbert de Vrijter, Lille.
    - De opgeslagen documenten, foto's en video ontsluiten in een tentoonstelling en door de uitgave van een gedenkboek.
  - **Afsluiten van de dossiers** (december 2012).
  - **Toekomstige acties tot borging.** Om de continuïteit van de werking en de veiligstelling van de Ommegang van de Hegge als eeuwenoud immaterieel erfgoed veilig te stellen moeten volgende acties ondernomen worden:
    - Vernieuwing van de dragende functies binnen de Raad van Beheer van vzw Hegge Poederlee.
    - De verantwoordelijken van de deeldorpen een plaats binnen de Raad van bestuur van vzw Hegge Poederlee geven.
-

- Uitwerken van een pedagogisch project dat in alle 3de leerjaren van de lagere scholen van Lille elk schooljaar kan gebruikt worden.
  - De jaarlijkse processie en begankenis naar de Hegge onderhouden en stimuleren.
  - Het in stand houden van de 5-jaarlijkse openluchtspelen i.s.m. Talpa-theater Poederlee.
  - De financiële middelen zuinig beheren zodat een basis gevormd wordt om de Ommegang 2037 op te starten.
-
-

10 Vermeld de maatregelen die uiterlijk binnen een jaar voor de borging genomen zullen worden.

Het bewaren van de Ommegang van de Hegge als immaterieel cultureel erfgoed was tot voor enkele decennia geen probleem. De Hegge was Poederlee en Poederlee was het Heggedorp en was also tot ver buiten de grenzen van de Kempen bekend. De jaarlijkse begankenis en de 25-jaarlijkse plechtige processie maakten een inherent deel uit van Poederlee en de Poederleenaars. De Hegge werd iedere Poederleenaar als het ware met de moedermelk meegegeven. Tekenend zijn de laatste woorden van meester Jules Sels, bezieler van de viering 1937: "Nu ga ik naar de Hegge!". De organiseren en realiseren van een 25-jaarlijkse grootse processie was vanzelfsprekend. Het de organisatoren van de Heggestoet konden tot in 1962 op deze mentaliteit voort bouwen om hun ommegang te realiseren.

Vanaf het midden van de 20ste eeuw veranderde het dorpsleven zienderogen. Van een landbouwersgemeenschap evolueerde de bevolking naar een werklidengemeenschap. De aanleg van autowegen in de omgeving – Poederlee situeert zich tussen de E 313 en de E 34 – trok talrijke nieuwe inwoners aan. Daardoor veranderde de mentaliteit binnen de dorpsgemeenschap. Niettemin verliep de integratie van de nieuwe inwoners vlot. De organisatoren van de Ommegang 1987 wisten door het uitwerken van een uitgekende wijkverdeling deze nieuwe inwoners bij de realisatie van de Ommegang te betrekken. Resultaat hiervan was dat er ongeveer 800 historische figuren en 9 wagens ongeveer 25 000 toeschouwers wisten te boeien bij het uitgaan van de Ommegang van de Hegge op zondag 28 juni 1987. Door het massaal ter beschikking stellen van bouwgronden explodeerde de Poederleese bevolking. Van 1 200 inwoners in 1987 groeide de bevolking aan tot 2 600 inwoners nu. Met de groei van de bevolking ging het Heggegevoel evenredig neerwaarts. Recente steekproeven toonden aan dat bijna de helft van de Poederleese bevolking dit Heggegevoel niet meer heeft. Daarbij kwam de fusie van gemeenten: Gierle, Lille, Poederlee en Wechelderzande werden tot één gemeente samengevoegd: Lille. Ondanks meer dan dertig jaar fusie is het vroegere dorpsdenken nog steeds niet doorbroken. In Gierle bv. beschouwt een meerderheid van de bevolking de Ommegang van de Hegge als een typisch Poederlees gebeuren.

De acties die in het recente verleden genomen werden, zoals het in stand houden van de jaarlijkse begankenis met processie en de creatie van een vijfjaarlijks openluchtspel, hebben de geïnteresseerden van 1987 bijeen gehouden en nieuwe inwoners van Poederlee aangetrokken. De toneelvereniging 'Talpa', die door de stimulans van Nolle Versijp in de nasleep van de Ommegang 1987 werd opgericht, leverde ook nieuwe regisseurs voor de openluchtspelen. Deze jonge regisseurs nemen de regie van enkele groepen binnen de Ommegang 2012 voor hun rekening. Zij worden hierbij gesteund en geleid door Walter Driesen, coördinator van de Ommegangen 1987 en 2012. Zij zouden de coördinatie en regie van de Ommegang 2037 in handen kunnen nemen.

Om het immaterieel cultureel erfgoed van een eeuwenoude 25-jaarlijkse ommegang veilig te stellen wil vzw Hegge Poederlee in nauw overleg met Volkskunde Vlaanderen vzw, de Erfgoedcel Kempens Karakter, de Heemkundige Kring Norbert de Vrijter en het gemeentebestuur van Lille in de toekomst verschillende borgingsacties uitwerken om de traditie van een 25-jaarlijkse ommegang in stand te houden als immaterieel cultureel erfgoed van de ganse gemeenschap van Lille en hiertoe moet een draagvlak gecreëerd worden waarbinnen de ganse Lilse bevolking zich betrokken voelt. Daartoe is het nodig dat de vzw Hegge in samenwerking met de verschillende partners, de inwoners van de gemeenschap Lille bewust maakt van het belang van het behoud van hun eeuwenoude immaterieel cultureel erfgoed. Ze zal daartoe op zoek gaan naar geëngageerde personen, die binnen hun buurt of dorp de bewoners – met speciale aandacht voor de inwijkelingen – weten te overtuigen aan dit groots project samen te werken in werkgroepen of deel te nemen aan de Ommegang van de Hegge 2012. Voor de deelgemeente Lille werd een kerngroep gevormd rond de Landelijke Gilde, de KVLV en de Landelijke Ruitervereniging. In Gierle zal theater Anoniem deze taak op zich nemen en in Wechelderzande treedt de KWB als katalysator naar voren. Door deze werkwijze te hanteren voelen de bewoners van de deeldorpen die zich hierbij engageren verantwoordelijk voor de aan hun toegewezen opdracht en zullen zij bij een volgende gelegenheid - de Ommegang 2037 - deze verantwoordelijkheid claimen.

Om te kunnen nemen zal

25-jaarlijkse vieringen in Vlaanderen en hun overdracht

Dit dossier wordt ingediend in afwachting tot de Vlaamse overheid haar in de visienota van Vlaams minister van Cultuur Joke Schauvliege aangekondigde "Databank voor het immaterieel cultureel erfgoed in Vlaanderen" ontwikkeld heeft¹. In Vlaanderen bestaan er naast de Ommegang van de Hegge nog een aantal vieringen die om de 25 jaar worden georganiseerd. In de tussentijd zal Volkskunde Vlaanderen vzw de gemeenschappen die daarbij betrokken zijn een overlegplatform aanbieden om samen een dossier voor te bereiden rond 25-jaarlijkse vieringen in Vlaanderen en hun de specifieke overdrachtsproblematiek.

---

11 Vermeld de erkende cultureel-erfgoedorganisatie of -organisaties waarmee u zult samenwerken en beschrijf de manier waarop u met die organisaties zult samenwerken.

Het gaat hier om organisaties die erkend en/of gesubsidieerd worden op basis van het decreet op de Volkscultuur van 1998, het Archiefdecreet van 2002, het Erfgoeddecreet van 2004 of het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008, of om cultureel-erfgoedcellen van gemeenten, intergemeentelijke samenwerkingsverbanden of de VGC waarmee de Vlaamse Gemeenschap een cultureel-erfgoedconvenant heeft gesloten.

- Volkskunde Vlaanderen vzw

Volkskunde Vlaanderen vzw profileert zich als het landelijk expertisecentrum voor het erfgoed van stoeten, feesten, rituelen en sociale praktijken en zet zich in om dit erfgoed te borgen. Volkskunde Vlaanderen vzw heeft nauw samengewerkt met de vzw Hegge Poederlee om dit dossier voor te bereiden. Vanuit haar inhoudelijke expertise rond tradities, rituelen en feesten en de lopende projecten 'feestelijk Vlaanderen' en 'tradities' zal Volkskunde Vlaanderen vzw dit dossier actief opvolgen. In haar streven om de kennis omtrent tradities, rituelen en feesten te bevorderen en met het oog op de versterking van de samenwerking met vzw Hegge Poederlee, is Volkskunde Vlaanderen vzw ervan overtuigd dat deze samenwerking zal bijdragen tot expertise-uitwisseling en netwerkopbouw. Volkskunde Vlaanderen vzw engageert zich om op regelmatig basis samen te komen met de partners, na te gaan of ze een dossier kan voorbereiden rond 25-jaarlijkse vieringen in Vlaanderen en de gemeenschappen van deze vieringen een overlegplatform aan te bieden.

www.volkskunde-vlaanderen.be

- Erfgoed Kempens Karakter is een intergemeentelijk samenwerkingsverband rond het cultureel erfgoed van de gemeenten Berlaar, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Lier, Lille, Nijlen, Olen en Vorselaar. Met het oog op de realisatie van haar doelstellingen sloot Kempens Karakter een cultureel-erfgoedconvenant met de Vlaamse Gemeenschap. Kempens Karakter wil bijdragen tot het borgen en ontsluiten van het immateriële erfgoed van de regio. In die optiek zal Kempens Karakter dit dossier actief opvolgen en begeleiden.

www.erfgoedcelkempenskarakter.be

Volkskunde Vlaanderen vzw en Erfgoedcel Kempens Karakter engageren zich om deel uit te maken van de begeleidende stuurgroep en verbinden zich om:

- inhoudelijk en methodologisch advies te geven omtrent borgingsacties;
  - actief mee op zoek gaan naar gepaste beschermingsmaatregelen;
  - inhoudelijk en methodologisch advies te geven omtrent participatie van de gemeenschap;
  - richting te geven aan het dossier met nadruk op immaterieel cultureel erfgoed en op de participatie van de gemeenschap;
  - mee te helpen met de inhoudelijke, organisatorische en praktische voorbereiding van het dossier;
  - haar netwerk van personen en organisaties ter beschikking te stellen;
  - adressen en hulp bij het leggen van relevante contacten te verschaffen;
  - en het dossier bij haar cultureel-erfgoedgemeenschap onder de aandacht te brengen en het initiatief breed te communiceren.
-

Bij te voegen bijlagen

12 Geef, als dat van toepassing is, een lijst van alle bijlagen die u bij uw aanvraag voegt.

- Kopie "Het wonder van de Hegge", 1912.
  - Kopie van de verlening van een volle aflat (+/- 1712).
  - De Hegge te Poederlee, 1962.
  - Fotoboek Heggestoet, 1962.
-

¹ Schauvliege, J., 'Een beleid voor immaterieel cultureel Erfgoed in Vlaanderen – Visienota', Faro, Tijdschrift voor cultureel Erfgoed 2 (2010), nr.4, p. 21-22.

- "Van den hoogwaardigen h. Sacramenteinder heggen" Walter Van den Branden, Lille 1987.
- Folder "25-jaarlijkse Ommegang van de Hegge", 1987.
- Programmabrochure "Ommegang van de Hegge", 1987.
- Video (CD – rom) "De Ommegang van de Hegge", 1987.
- Beleidsbrochure "25-jaarlijkse Ommegang van de Hegge 27 mei 2012" (10 exemplaren).
- "Het Wonder van de Hegge ..." geromantiseerde vertelling door Walter Driesen, 2011.

Ondertekening door de aanvrager

13 Vul de onderstaande verklaring in.

Ik verklaar dat alle gegevens in dit formulier en in het bijbehorende aanvraagdossier naar waarheid ingevuld zijn.

datum   dag

1	2
---	---

      maand

0	5
---	---

      jaar

2	0	1	1
---	---	---	---

handtekening

Privacywaarborg

- 14 *Het agentschap Kunsten en Erfgoed, Arenbergstraat 9, 1000 Brussel, verwerkt de gegevens die u in dit formulier meedeelt, voor identificatiedoeleinden. Overeenkomstig de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens hebt u het recht om kennis te krijgen van uw gegevens in ons bestand en zo nodig de verbetering ervan aan te vragen.*
- Voor meer informatie over de verwerking van uw gegevens kunt u het register bij de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer raadplegen.*